

AUSZTRIAI PEDAGÓGIAI FOLYÓIRATOK

A Bibliographie Pädagogik (Verlag Dokumentation Saur KG. München, New York) áttekintése alapján megállapítható, hogy az Ausztriában megjelenő, nemzetközileg is nyilvántartott pedagógiai periodikák száma megközelíti a harmincat. Hazai könyvtárainkban ezek közül csupán öt hozzáférhető.

Az ismertetés során csak ezek bemutatására vállalkozhatunk. Elsőként a hivatalos közlönybe, ezt követően egy felsőoktatási, két felnőttképzési, befejezésül egy általános pedagógiai folyóiratba kíséreljük meg a betekintést.

A VERORDNUNGSBLATT az Oktatási és Művészetügyi, valamint a Tudomány- és Kutatásügyi Minisztérium által kiadott rendeleteket tartalmazza. Havonta jelenik meg, kiadója az Österreichischer Bundesverlag für Unterricht Wissenschaft und Kunst.

A közlöny izgalmas olvasmánynak számít abban az esetben, ha Ausztria intézmény- és iskolarendszerébe, ezek működési jellegzetességeibe eredeti forrásokra támaszkodva kívánunk betekinteni. Ugyanakkor a rendelkezések egy részének ismerete feltétlenül szükséges is, ha az osztrák pedagógiai kiadványokat, periodikákat értőn akarjuk olvasni, hiszen nemcsak idegen nyelvű közleményekkel, hanem sok szempontból ismeretlen intézmény- és eszmerendszerrel állunk szemben.

Az utóbbi évek rendeletei közül például feltétlenül ki kell emelni – számunkra jelentős információértéke miatt – az egyetemek szervezetével, életével (Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten. 1975. 9. 226–276. o.), a pedagógusképzéssel foglalkozó akadémiák tanulmányi rendjével (Studienordnung der Pädagogischen Akademien. 1976. 9. 291–299. o.) foglalkozókat.

A Verordnungsblatt melléklete a Pädagogische Mitteilungen, de nem mindegyik számhoz csatlakozik. Így például 1977-ben a 2., 5. és 10. szám jelent meg melléklettel. Tartalma változó. Az 1977. 2. és 10. szám az ausztriai pedagógiai irodalom bibliográfiáját közli, az 5. szám a szakképzésben dolgozó tanárok továbbképzési kötelezettségeit és lehetőségeit foglalja össze a következő tanévre vonatkozóan.

Az ÖSTERREICHISCHE HOCHSCHULZEITUNG havonta jelenik meg, kiadója a Verband der wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs, főszerkesztője Clemens Hüffel. A lap 31. évfolyamát vehetjük kézbe. A felsőoktatás különböző ágazatainak eredményeit, gondjait tükröző rövidebb lélegzetű, sokszor éles hangú írások találhatók benne. Ugyanakkor állandó rovata van a lapban Hertha Firnberg tudomány- és kutatásügyi miniszternek, aki igazodva a fő témához, a hivatalos véleménynek ad hangot.

Leggyakoribbak az újságban a beszámoló, tájékoztató írások, és nagy terjedelmet kötnek le a reklámok.

Pedagógiai kérdések exponálására elég ritkán kerül sor, bár az elmúlt esztendőben megjelent egyik írás jelzi, hogy éppen lenne miről vitatkozni a felsőoktatásban dolgozók pedagógiai hozzáértését, illetve ennek megszerzését illetően. (M. F. Lischka: Hochschuldidaktik – Hochschulmethodik. 1978. 9. 4–5. o.). A cikkben polémikus élel ismertetett álláspontra a későbbi számokban nem térnek vissza.

Az 1978. 5. számban (3. o.) összefoglalót közölnek a kutatásszervezés megújítása érdekében tartott tanácskozásról. Eszerint az alapelv legyen: a kutatás szabadsága; a szervezés vezérfonala pedig a következőkkel legyen jellemezhető: a kreativitás segítése, a kutatás tudatosságának emelése, optimalizálás koordináció által, a kutatási feltételek áttekintése és ellenőrzése, a társadalmi problémákkal foglalkozó kutatások gyakoriságának emelése.

Ugyanebben a számban (13–15. o.) közli a lap Franz *Seitelberger* bécsi neurológia-professzor cikkét az egyetemen folyó kutatás problémáiról (Probleme der Universitätsforschung). Az írás részletesen jellemzi az egyetemi kutatásnak a szerző által tapasztalt „belső veszélyeit”, a bürokratizálódást, pedagógizálódást, politizálódást és legfontosabb „külső veszélyét”, az „önigazolási szorongást”.

A tanácskozásról szóló tudósítás alapján korántsem várható, hogy a határozott hangú írásban meggyőzően ismertett egyetemi kutatási problémák megoldódnak. Azonban – hasonlóan a pedagógiai kérdésfelvetés sorsához – vita e témáról sem bontakozik ki.

Összefoglalóan azt lehetne mondani a lapról, hogy tartalmi sokirányúság jellemzi; az érdemi írások jelentős része határozott, kifejezetten polemikus hangvételű, a nézetek konfrontálási szándéka nélkül.

Az ERWACHSENBILDUNG IN ÖSTERREICH a felnőttképzéssel foglalkozók és könyvtárosok havi folyóirata. 30. évfolyama jelenik meg ebben az évben. Kiadója az Österreichischer Bundesverlag, a szerkesztőség tagjai: Hans *Altenhuber*, Gerda *Clauss*, Sonja *Maritschberg*.

Az olvasó már a borító oldalon szokatlan szöveget fedezhet fel: „A névvel vagy betűvel jegyzett cikkek a szerző véleményét adják és nem feltétlenül a kiadót vagy a szerkesztőségét.”

A lap olvasása során azután magyarázatot nyer ez a mondat. Jól érzékelhető, hogy a felnőttképzést sok és sokféle intézmény és magánszemély tartja feladatának, és sokszor csak a közös vagy közösnek vélt cél alapján sorolhatók egy csoportba.

Jól megragadható ez a sokféleség az 1978. 3. számban. A szám tematikus, s abból az alkalmából állították össze, hogy az Oktatási és Művészetügyi Minisztérium Karl *Dillinger* vezetésével – tapasztalat és eszmecsere, valamint kooperáció céljából – életre hívta „Animation” elnevezésű munkacsoportját.

Az osztrák felnőttképzés jelenlegi legdivatosabb kifejezése ugyanis az *animatio*, de az értelmezés körül elég nagy bizonytalanság uralkodik. A lap előljáróban közli az újonnan létrehozott bizottság véleményét a fogalom értelmezését illetően. Eszerint: az emberek stimulálása annak érdekében, hogy szellemi, testi, lelki erőiket eredményesen kibontakoztassák, és ezzel saját életük minőségét és a közösség életét javítsák (97. o.). Ezután pedig összegzik egy előzetesen lezajlott kérdőíves tájékozódás eredményeit. A megkérdezett 40-ből 17 intézmény vagy magánszemély értelmezte az animatio fogalmát, határozta meg az ennek érdekében folyó tevékenység tartalmát, sorolta fel az alkalmazott módszereket, foglalkozási modelleket és munkatársakat, adott képet az eredmények ellenőrzésének lehetőségeiről, a finanszírozás forrásairól, az esetleges kutatási eredményekről és a nemzetközi kapcsolatokról.

A szűkszavú összegzés alapján (97–158. o.) rendkívül színes kép bontakozik ki. Egységes pedagógiai, pszichológiai koncepcióról egyáltalán nincs szó, sőt sok esetben még tudatos pedagógiai elképzelésről sem. Ebben a már-már zavaró sokféleségben talán csak egy közös jegyet lehet érzékelni: a segíteni akarás szándékát.

A közelmúlt számait lapozgatva a tematikus kiadvány kivételnek számít. A lap felépítése általában a következő: Tanulmányok. Tudósítások (Berichte). Bejelentések (Ankündigungen). A felnőttképzéssel foglalkozó szakember irodalma (Literatur für Erwachsenenbildner). Könyvismertetések könyvtárosok és könyvbarátok számára (Für Bibliothekare und Bücherfreunde). Aktualitások.

A tanulmányok a felnőttképzés egy-egy fontosnak tartott kérdésével foglalkoznak, s a szerzők szinte kizárólagosan német nyelvű irodalomra hivatkoznak. A Tudósításokban főleg hazai és UNESCO rendezvényekről esik szó.

Imponáló kép alakul ki a Bejelentések alapján az ausztriai felnőttképzési programok mennyiségére, tartalmi gazdagságára vonatkozóan. A lap e rovata ugyanis segít olvasóinak abban, hogy ki-ki érdeklődésének, lehetőségeinek megfelelő rendezvényeken vehessen részt. (Pl. az 1978. 1. sz. 16–26. oldalán a St. Wolfgang-i Felnőttképzési Intézet márciustól június végéig tartó programja volt olvasható.)

A szakirodalom ismertetése, a könyvtárosok és könyvbarátok tájékoztatása szinte csak német nyelvű kiadványokra terjed ki. Eredeti művekkel nem nagyon foglalkoznak, csak német fordításokkal.

A lap értékes melléklete az „Ifjúsági könyv-tanácsadó” (Jugendbuch-Ratgeber). Évente 250–300 körüli német nyelvű ifjúsági könyv ismertetését tartalmazza, minden esetben feltüntetve, hogy lapozgatását, olvasását milyen életkorú gyerekeknek, fiataloknak ajánlják.

A folyóirat forgatása eredményeképpen a magyar olvasó számára bizonyosságá válik az az előzetes sejtés, hogy az ausztriai felnőttképzés és a hazai felnőttoktatás, felnőttnevelés közé nem lehet egyenlőséget tenni, a célokat, a megoldásmódokat illetően viszont érdekes összehasonlítási szempontok

tok kínálkoznak. A lap nyitottságával megbízhatónak tűnő rálátást biztosít az osztrák felnőttképzésben tájékozódni kívánók számára.

A felnőttképzés sajátos területével foglalkozik a *DIE ÖSTERREICHISCHE VOLKSHOCHSCHULE*: Negyedévenként jelenik meg, kiadója az 1950-ben alakult Verband Österreichischer Volkshochschulen. A felnőttképzés intézményes formájával foglalkozó szakemberek az osztrák nevelés törvényében keresik gyökereiket, hangsúlyozva a jelenlegi időszakban a folytonosságot és sajátosságot (Karl Arnold: *Fakten und Vordrerungen*. 1976. márc. 8–13. o.).

A lapok leggyakrabban tematikusak. Pl. az 1975. júniusi szám a TV felnőttoktatásban betöltött szerepével, az 1976. júniusi szám gerontológiai kérdésekkel, az idősebb generációval kapcsolatos feladatokkal, lehetőségekkel foglalkozik.

Állandó rovata van a különböző tanfolyamokról szóló beszámolóknak. Ezekből például kitűnik, hogy a továbbképzési formák között nagyon gyakran kapnak helyt az angol nyelvi kurzusok – szem előtt tartva az idegenforgalom szempontjait.

Abból adódóan, hogy a lap lényegében egy egyesület tartalmi és „harci” orgánuma, sok a társaság életével kapcsolatos híradás, s nagy a hajlandóság a szerkesztőségben a lépten-nyomon történő elégedett visszatekintésre.

A hazánkban hozzáférhető ausztriai pedagógiai folyóiratok közül a legértelmesebb, legpatinásabb az *ERZIEHUNG UND UNTERRICHT*: A lap ebben az évben lépett 129. évfolyamába. Havonta jelenik meg, kiadója az Österreichischer Bundesverlag és a Verlag und Volk Wien.

A lap terjedelmének első, nagyobbik részét *általános pedagógiai* kérdéseknek szenteli a szerkesztőség, kisebbik hányadában, állandó mellékletében *gyógypedagógiai kérdésekkel* foglalkoznak. Az általános részt Hans Spreitzer és Karl Sretenovic, a mellékletet Hans Asperger és Franz Maschka szerkeszti.

Az *általános pedagógiai rész* változatos. Olvashatók az érdeklődés előterében álló, „divatos” kérdésekről jőzan, a párhuzamos irányzatokat is bemutató, az esetleges adaptációs lehetőségeket fontolgató *elméleti tanulmányok*. Ilyennek lehet tekinteni például a curriculum értelmezéséről, sajátosságairól, funkcióiról készített összefoglaló írást (Walter Brantner: *Probleme des Lehrplans*. 1978. 7. szám. 437–448. o.).

A tanulmányok jelentős része a konkrét gyakorlati munkához kíván segítséget nyújtani. Ezek az írók jórészt „tantárgy fölöttiek”. Ebbe a csoportba sorolható például az informális tesztek készítéséről és alkalmazásáról írott tanulmány (Wolfgang Poleczek: *Die Konstruktion informeller Tests*. 1975. 3. szám 159–171. o.), a tanulók teljesítménye és önértékelése közötti viszonyt elemző írás (Johann Raberger: *Die Schulleistung und ihre Beziehung zur Selbsteinschätzung des Schülers*. 1976. 4. szám 251–259. o.).

A tantárgypedagógiai cikkek is jelentős terjedelmet kötnek le. Legtöbbször a nyelvek és a matematika oktatásával kapcsolatos problémák, fejlesztési lehetőségek kerülnek előtérbe. A matematikával kapcsolatban gyakran használják a „tanulási célra orientált” jelzőt. A matematika oktatási célok értelmezéséhez, konkretizálásához nagyon érdekes segédanyag olvasható például Karl Umgeher tollából az 1973. 1., 1975. 1. és 2. számban.

Ezen kívül állandó rovata van a földrajznak és gazdaságtannak. A lap aktuális szaktárgyi ismereteket nyújt a tárgy tanításához.

Rendkívül gyakori témája a lapnak a *pedagógusképzés*. Mint ismeretes, Ausztriában 1962-ben oktatási reformtörvény rendelte el a pedagógusképzés szervezeti és tartalmilag újszerű megoldásának bevezetését. Ennek következményeképpen 1968-ra a pedagógiai akadémiák (8 állami, 6 magán, ill. egyházi) lettek a pedagógusképzés gazdái. A pedagógiai akadémiák a törvény szellemében és az igényeknek megfelelően az elmélet és gyakorlat egységének megvalósítására törekcsenek.

A pedagógusképzéssel foglalkozó tanulmányok önkritikusan viszonyulnak az elért eredményekhez. Elmélet az, ami általában igaz, csak nem mindig „megy” – gyakorlat az, ami nem mindig egészen stimmel, de mégis „megy” – olvashatjuk (Ortwin Wingert: *Kritische Bemerkungen zur Hauptschullehrausbildung an Pädagogischen Akademien*. 1975. 4. szám, 251. o.).

Mit tesznek e szellemesen fogalmazott, de minden bizonnyal létező diszharmónia feloldásának érdekében? Hogyan keresik az eredményesebb megoldásokat, védve a fiatal pedagógusokat a pályakezdetést kísérő bizonytalanságoktól, súlyosabb esetekben a „realitás-sokk”-tól?

A törekvések egyirányúak, azonban a különböző akadémiák felelős szakembereinek elképzelései a megvalósításról nem mindenben esnek egybe.

Ezekről az elképzelésekről a folyóiratból csak mozaikszerűen értesülhetünk, néhány fontos törekvés azonban még így is kiszűrhető.

Ezek közül elsőként kell megemlíteni, hogy a *pedagógiai gyakorlati képzés mozzanatait a pályán megoldandó feladatokból igyekeznek levezetni*. A képzési egységek, szemeszterek céljait e pályakívánalmakhoz igazodva fogalmazzák meg.

Ugyanakkor keresik a hagyományos képzési formák leghatékonyabb alkalmazásmódjait. Fel kell figyelni ezen belül azokra a kezdeményezésekre, amelyek a megfigyelések hasznosabbá tétele érdekében folynak. Jó példa erre a lap 1978. 10. számában (622–632. o.) Hubert *Teml* írása arról, hogyan teszik a hospitálásokon a megfigyelést pontosabbá a kategóriák operacionalizálásával, vagy az 1979. 1. számban a többdimenziós megfigyelési lapokról szóló beszámoló (J. *Appert*–H. *Brenn*: Diskussion eines neuen Beurteilungsmodells für Lehrübungen. 23–31. o.).

Megpróbálják megtalálni a helyét, speciális funkcióját a közelmúltban kísérleti bevezetésre került képzési formáknak, mindenekelőtt a mikrotanítási gyakorlatnak. Tanulságos követni azt a gondolatmenetet, amely például arról számol be, hogy a Stanford-i modell követésétől milyen úton jutottak el egy újszerű értelmezési módig, a készségek gyakorlása helyett az ún. „szituációs tréningnek” tulajdonítva a nagyobb jelentőséget. [Friedrich *Buchberger*–Elfriede *Schmidinger*: Die Praxis des Lehrerverhaltenstrainings (Microteaching) an der Pädagogischen Akademie. 1978. 10. szám, 633–645. o.] Mindezek mellett *újszerű gyakorlat-formák* létrehozására is található törekvés. Egyre többet lehet olvasni egy vagy két hétig tartó „blokk-gyakorlatról” (Blockpraktikum), amely sűrített iskolai tevékenységet jelent. Ennek során a hallgató hospitál, tanít, de beletanul az adminisztratív teendőkre is. E gyakorlat-típus sajátosságairól, előnyeiről, gondjairól olvasható négy különböző szerző írása az 1978. 10. sz. 645–654. lapjain.

Mindezeket túl komolyan törekszenek a kiképzés időszaka alatt legcélszerűbben egymásra épülő *gyakorlatok rendszerének* kidolgozására. A rendszer kiépítésekor jól érzékelhetően egyszerre kívánnak tekintettel lenni a komplexitás fokának fokozatos növelésére, valamint a „labor-szituációtól” az „osztály-szituációig” való eljutásra. E törekvés egyik megvalósítását illusztrálja a salzburgi pedagógiai akadémia gyakorlati képzési rendszerét bemutató tanulmány, Norbert *Seitz* tollából (Die schulpraktische Ausbildung an der Pädagogischen Akademie –Darstellung des Gesamtkonzepts. 1978. 10. szám. 612–621. o.).

A tanulmányokon kívül még könyvismertetések is rendszeresen közöl a lap, megkönnyítve ezzel a német nyelvű kiadványok közötti tájékozódást.

Összefoglalóan azt lehet mondani, hogy a lap általános pedagógiai része egyaránt alkalmas tájékozódásra, pedagógiai ismeretek szerzésére és annak megfigyelésére, hogy milyen módon próbálják értékelni, konkrét viszonyaikat ismerve, lehetőségeiket mérlegelve alkalmazni a mindenkori újat. Az új elgondolásokban, megoldásokban való tallózás során a szocialista pedagógia periferikus szerepet játszik.

Lezárva a hazai könyvtárakban megtalálható ausztriai pedagógiai periodikák ismertetését, talán nem felesleges ismételtlen hangsúlyozni, hogy a bennük való tájékozódás tanulságos, hiszen egy sok szempontból ismeretlen intézmény- és eszmerendszerre nyitnak ablakot.

Tanulmányozásuk nemcsak az olvasó pedagógiai látókörét bővíti, hanem egyben a hazai viszonyok, törekvések jobb „bemérését” is segítheti.

M. Nádasi Mária